

תיק תיעוד – בית באר חזנוביץ 5

מגישים : רועי חידו

גלית חבוס פליישר

מנחים : אדר' סרג'ו לרמן

אדר' אמנון בר אור

סטודיו שימור, סמסטר א' שנה ג' 2007

ביה"ס לאדריכלות ע"ש דוד עזריאלי , אונ' ת"א

תוכן עניינים :

2	-פתח דבר- -הקדמה -
3-4	בתי באר -
5-6	רקע היסטורי
7	הבית בחזנוביץ 5
8	-מיקום המבנה
9-14	-מפות ותצ"אות היסטוריות
15	-מסמכים היסטוריים -שלבי התפתחות המבנה
16-20	שלב א'
21-36	שלב ב'
37-39	שלב ג'
40-50	-מצב קיים
51	-בבליוגרפיה -

עמוד	מיקום המבנה	מנחים: אדרי סג'ו לדמן אדרי אמנון בר אור	מגישים: רועי חידו גלית פליישר	בית באר- חזנוביץ 5

בוקר שישי יפה ושמש. יצאנו למשימה, חיפוש בית באר - "ביארה".
שבועיים קודם לכן עוד לא ידענו מהו בית באר, לא הכרנו את המושג ולא ידענו מה
הוא טומן בחובו. היה משהו בחיפוש האקראי והמעורפל שהזכיר את אותן ביארות
נעלמות שכמעט ולא נחקרו, לא מבחינים בהימצאן אך הן פזורות בעיר ובכל מישור
החוף.

קבענו מסלול נסיעה, היו לנו מספר כתובות של בניינים ואזור רחב שכולו היה מכוסה
בפרדסים. התחלנו לנסוע לכיוון דרום העיר, אזור הפרדסים. חד סטרי אחד, פעמיים
ימינה וסיבוב מיותר ומצאנו את עצמנו נוסעים על דרך סלמה לכיוון התחנה המרכזית,
לפתע משמאל מבצבץ לו בניין ורוד במעלה רחוב חזנוביץ בואכה הר ציון. פנינו, הבטנו
ומיד התאהבנו. הצבע, הפרטים והעמידה האיתנה מול הרחוב עוררו בנו התרגשות.
למרות שלא יכולנו להיכנס וכל עניין הבאר היה עדיין מוטל בספק הרגשנו שזה הבניין
שנחקר הסמסטר.

היה משהו בלשי ומרגש בגילוי של פרט אחר פרט במהלך הסמסטר. שנכנסנו עם משה
הנגר בפעם הראשונה למבנה וראינו את ריצוף השיש, הקמרונות הגבוהים והדלתות
המעוטרות התרשמנו מהעושר הרב והפרטים השמורים בו. שמחנו לגלות את שרידי
הבריכה תחת בלטות שבורות- האישור האמיתי שמדובר בביארה. נהנינו לחזור שוב
ושוב לבניין, להסתובב, להיכנס, להתבונן ולחזור בדמיון 150 שנה אחורה, לתקופה
שהכול היה מוקף פרדסים ודרכי עפר במקום כבישים.
וכאשר יודעים ומכירים, כמו במטה של קסם, פתאום רואים ומבחינים בהם. בריכה
במרכז תל אביב, שרידים של חומה, סביל על רחוב ראשי, ביארות פרוסות בכל רחבי
העיר, שריד לעידן לא כל כך רחוק שכמעט ונמחק.

זהו סיפורו של מבנה שאין בו פאר קיצוני וגם לא קדושה אך הוא חלק ממכלול שלם
מההוויה התרבותית והחקלאית של ארץ ישראל בשלהי המאה ה-19. הוא מספר על
אנשים, על מסורת, על טכנולוגיה ועל תרבות, אשר אם נשכיל לשמור, ללמוד וליהנות
מהם נבנה חברה הזוכרת את עברה ובונה רובד על גבי רובד ליצירת מגוון ועושר
תרבותי.

2	פתח דבר	מנחים: אדרי' סדג'ו לרמן אדרי' אמנון בר אוד	מגישים: רועי חידו גלית פליישר	בית באר - חזנוביץ 5

בית באר – "בייארה"

המונח "בייארה" בערבית מתייחס למכלול הכולל את הפרדס, הבית בפרדס הבריכה וכמובן הבאר – "ביר" שהיא מקור השם. הבאר שהיא מקור המים והחיים של הפרדס, נתן לו ולטיפוס האדריכלי שהתפתח סביבו את שמו.

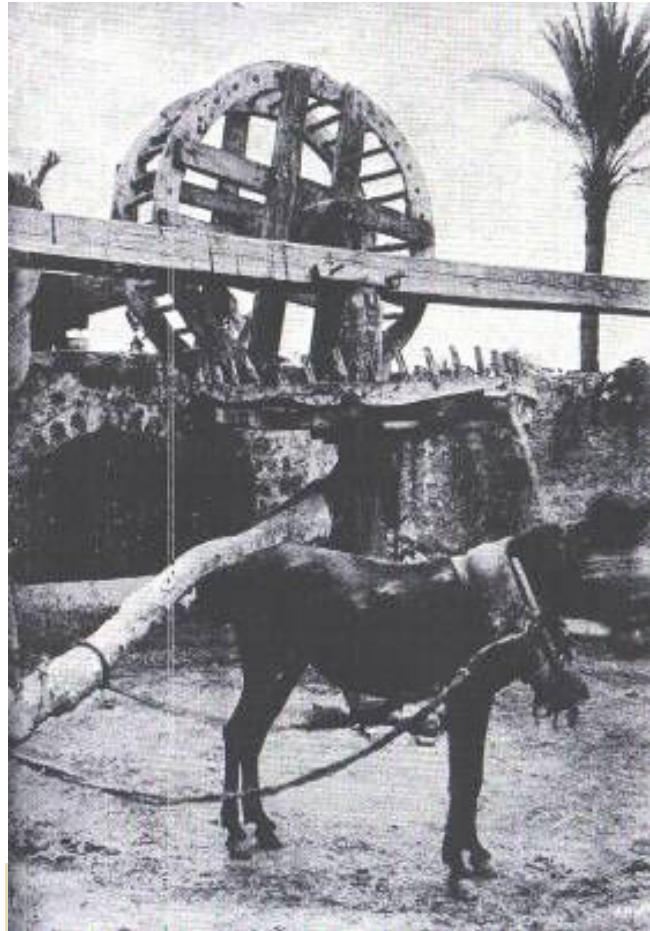
הכלכלה המסורתית בארץ ישראל בתקופה העותמנית נשענה על חקלאות. במהלך תקופת זו התפתחו בארץ ישראל ענפי חקלאות, ובראשם הפרדס, שדרשו הצמדות אל הקרקע.

השלב הראשון בהיצמדות אל הקרקע הוא מציאת מקור מים – חפירת באר.

עם השנים נוספו סביב לבאר מבנים נוספים. מרכיבי הביארה הטיפוסית הם הבאר, בריכת האגירה, מערכת הובלת המים לעצים, מבני משק ומחסנים, אורות, מבני מגורים, חומה וסביל (רהט).

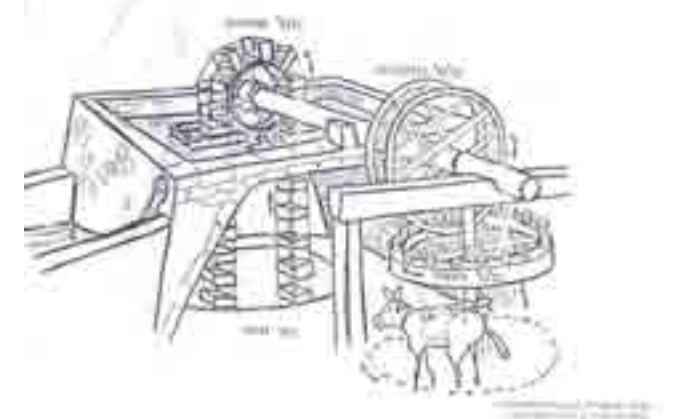
את בתי הפרדס- ניתן למצוא לאורך מישור החוף של ארץ ישראל, שכן אזור זה הינו בעל תנאים נוחים לגידול הדורים: מזג אויר ממוזג, אדמות קלות, אקוויפר החוף יחסית רדוד, בשילוב כוח עבודה זמין והון התחלתי היוו מצא נוח לפיתוחו של הענף.

בתי הבאר מהווים חלק מתבנית הנוף ההיסטורית של אזור החוף בארץ ישראל ושל סביבת יפו בפרט, חלק מהעושר התרבותי וההיסטורי של האזור ונדבך נוסף בגלגולה של הארץ ויושביה.

השלב הראשון בהקמת הביארה הוא חפירת הבאר. המים נשאבו בד"כ על ידי אנטיליה המונעת בכוח הבהמה.

כפי שמתאר גרין, 1854 – "...הבוסתנים הנחלקים לחלקות רבות, תחומות ע"י גדרות צבר גבוהות ובלתי עבירות. בכל אחד מהבוסתנים אלה מצויה באר אחת או יותר. מתקן שאיבה מורכב ממערכת גלגלים עם מיכלים קטנים המונעים בכח חמור או פרד, ושופכים את המים לבריכה ללא הפסק..."

הבאר הישנה 1929-1931 שמן על בד 65X73 ס"מ ראובן רובין

הביארות היוו מקור עשיר לסיפורים, ציורים וכתבים של טיילים בארץ במאה ה-19. היום אותם מבנים, הכתבים והציורים מספרים לנו את סיפור ההתיישבות, החקלאות, התרבות והפולקלור של התקופה בה נבנו.

"...ואנו על גדת הבריכה, זה הקיר העבה והחם שלרגליו הפכפוך הצונן של המים ולוע הצינור השחור המקיא לתוכה סילון לבן וקוצף בהתלהבות קולנית שטבוע בה קצב פעימות המנוע המצרצר לו באוויר אי-בזה. ושם למטה התעלה המוליכה את מימי הבריכה אל הפרדס, זו התעלה המבזבזת מה שתורם הצינור לבריכה הצוברת, ממש כבאותן שאלות החשבון הארוכות...." ס. יזהר, "רחצה בבריכה" - נכתב על הבריכה בפרדס מינקוב ברחובות.

בריכה בפרדס, 1929, שמן על בד מודבק על דיקט, 35X44 ס"מ נחום גוטמן

"...המים נשפכים לבריכת אבן מוגבהת, ונשאבים מהבאר בעזרת כלי חרס גדולים המחוברים על ידי סיבי תמרים לסרט נע, הנגרר בעזרת גלגל גדול. פרד שעניו קשורות סובב בתנועה מתמדת, והכדים יורדים אל הבאר, עולים מלאי מים, ונשפכים כל זמן שהפרד ממשיך לנוע. בחלק התחתון של הבריכה נמצא חור, הסתום בפקק. כל יום פותחים את הפתח ונותנים למים לזרום לתעלות קטנות המוליכות אל ערוגות הירקות ועצי הפרי..." תיאור מתוך ספרה של הגב' רוג'רס - שנות החמישים של המאה ה-19.

התפתחות בתי הבאר סביב ליפו קשורה בשני תהליכים עיקריים:

1. התרחבות העיר יפו והיציאה מהחומות.
2. התפתחות ענף הפרדסנות בארץ ישראל.

1. התרחבות יפו

בראשית המאה ה-19 הייתה יפו ישוב קטן מוקף חומה, עם פחות מ-3000 תושבים. עיקר הפעילות הייתה סביב הנמל שהיווה שער כניסה לארץ ישראל. במהלך המאה ה-19 החל תהליך של יציאת מן החומות והתיישבות סביב יפו. תהליך זה הוא במהלך שלטונו הקצר של איברהים פחה המצרי (1831-1840), בתקופה זו הוקמו ה"סכנות" המצריות סביב יפו ולאורך הדרכים הראשיות לעזה, שכס וירושלים (סכנאת אבו כביר, סכנאת אל מנשיה, אל עג'מי, אל ג'בליה ועוד...).

השתפרות המצב הביטחוני והתעשרות בעלי האדמות הביאו להתרחבות התופעה ולבניית וילות מחוץ לעיר בד"כ על בסיס בתי הבאר הקיימים. יפו עברה שינוי במהלך המאה ה-19 מעיר מבוצרת לעיר פרוסה.

מפת Bedford

מתחילת המאה ה-19

2. התפתחות ענף הפרדסנות שבאה בעקבות:

•תנאים פיסיים נוחים לגידול הדורים במישור החוף.

•פיתוח זן ה"שמוטי", זן בעל חיי מדף ארוכים ומראה יפה.

•שיפורים טכנולוגיים שהגיעו בעקבות המהפכה התעשייתית :

שינוי שיטת השאיבה, מעבר מבהמה למכונה (מנוע שריפה).

התפתחות הספנות בעולם ופתיחת תעלת סואץ אפשרו לשווק

את הפרי בקלות מנמל יפו לארצות העולם עד כי תפוזי

JAFFA היו בעלי שם עולמי.

•גידול הערים באירופה ועליה בביקוש.

•התיישבות מיסיונרית של הטמפלרים והאמריקאים יחד עם העליות הציונות

אשר היוו מנוף נוסף לענף הפרדסנות.

ניתן להתרשם מעושרם של פרדסי יפו בקטע שכתב יצחק בן צבי ב- 1907 (לימים נשיאה השני של מדינת ישראל) "המקור השני למחייתם של בני יפו הוא- פרדסיה המהוללים של העיר, המקיפים אותה משלושת עבריה, כחצי גורן עגולה. ריח תפוחי הזהב נישא למרחוק על הים, ובעונת פריחתם מריחים הנוסעים באניות את הריח המשכר הנודף מפרדסי יפו, במרחק שעות אחדות מהעיר. תפוחי הזהב של יפו מצטיינים לא רק בריחם, כי אם ביופיים, ברעננותם ובטוב טעמם. קליפתם העבה מגינה עליהם בשעת הובלתם לארצות רחוקות."

בית הבאר בחזנוביץ 5

בית הבאר הנמצא בין רחוב חזנוביץ לשדרות הר ציון, על הדרך ההיסטורית בין יפו לכפר סלמה הוא למעשה מתחם המורכב מכמה מבנים אשר נבנו בשלבים שונים במהלך המאה ה-19 וראשית המאה ה-20. שלבי הבניה אינם מתוארכים במדויק. אך ניסינו להבין את גלגולו של המבנה על סמך טיפולוגיית ההתפתחות הכללית של בתי הבאר והתאמה למהלכים רחבים יותר שהתרחשו בסביבת יפו. כמובן שנעזרנו ברמזים וב"סיפורים" שהבניין עצמו מספר לנו- בחיבורים בין חלקי הבניין, בכיווני הבניה, בחומרים, בסדקים ובטכנולוגיות הבניה. נתקלנו בקשיים למצוא את בעליו המקורים של הבניין שהיה ערבי עשיר, כנראה מיפו. אשר בנה את ביתו במחצית השנייה של המאה ה-19 כחלק מתהליך רחב של יציאה מחומות יפו ובניית בתי קיץ ווילות בשטחים החקלאיים. משמועות, שלא הצלחנו לאמתן, השתתף אותו שייח' במרד כנגד הבריטים, נתפס והוצא להורג. את מקומו בבית תפס קצין בריטי, אך גם נתון זה נותר בגדר סיפור שכן לא מצאנו הוכחות היסטוריות לכך. אנו יודעים שהסיפור של הבית מעט שונה מסיפורם של בתים ערביים רבים שננטשו ב 48, שכן בפגישתנו עם פרופסור יהושע יורטנר סיפר לנו על בית חרושת לאריגה שהיה לאביו בבניין כבר ב 1944. דיברנו גם עם הבנים של יצחק שאבי, לו הייתה נגריה בבניין לפני קום המדינה. היום כל המגרש בבעלותם של משפחת בדרה אשר לא ששו לשתף פעולה עם מחקרנו. בבניין הראשי- הווילה, יש היום, כמו ב 60 שנה האחרונות, נגריה בבעלותו של משה, העובד בבניין משנות השישים. משה ובנו דרור הכניסו אותנו בשמחה לנגריה וסיפרו לנו את כל הידוע להם על הבניין. לחלקים רבים במתחם (חלק מבית המשק, הבניין מעל הבאר והאורות) הייתה לנו בעיה להיכנס ולחקור מכיוון שה"דיירים" הנוכחיים במבנים לא הסכימו להכניס אותנו לעסקיהם. משום כך התיעוד לחלקים אלו הוא חלקי בלבד ופחות יסודי מאשר לבניין הראשי - הווילה.

7	הקדמה - הבית בחזנוביץ 5	מנחים: אדרי סרג'ו לרמן אדרי אמנון בר אוד	מגישים: רועי חידו גלית פליישר	בית באר- חזנוביץ 5

המבנה נמצא בין רחוב
חזנוביץ לשדרות הר ציון
מעט צפונית לדרך סלמה

תצ"א 2005

8	מיקום המבנה	מנחים: אדרי' סרג'ו לרמן אדרי' אמנון בר אור	מגישים: רועי חידו גלית פליישר	בית באר- חזנוביץ 5

מפת סנדל - 1878-9

המפה הראשונה בה המבנה מופיע.

9

מפות היסטוריות

מנחים:
אדרי סרג'ו לרמן
אדרי אמנון בר אור

מגישים:
רועי חידו
גלית פליישר

בית באר - חזנוביץ 5

התפתחות השטח הבנוי סביב יפו
 – הבניין מתוארך למחצית המאה
 ה-19

מפה בריטית 1925- הקו המקווקו מציין את הגבול בין יפו לת"א. הבניין נמצא בתחום יפו.

מתוך "יפו 1799-1917", רות קרק

10	מפות היסטוריות	מנחים: אדרי סרג'ו לרמן אדרי אמנון בר אור	מגישים: רועי חידו גלית פליישר	בית באר- חזנוביץ 5

1930

1927

1925

1944

1935

הבניין כפי שהוא מופיע
במפות של מרכז המיפוי
הבריטי .

ניתן לראות את גבולות
חלקת הפרדס ואת
התפתחות השטח העירוני
סביבה

11	מיקום המבנה	מנחים: אדרי' סרג'ו לרמן אדרי' אמנון בר אור	מגישים: רועי חידו גלית פליישר		בית באר- חזנוביץ 5

תב"ע M - יפו 1939

חלק מהבניין כולל הבאר מסומנים בתוכנית זו להריסה.

רח' שיבת ציון שהוא חלק מתוכנית "המנורה" של נווה שאנן עובר דרך המתחם

תב"ע F תוכנית 663 - משנת 1987.

תצ"א 1918

תצ"א 1917

תצ"א 1924

13	תצלומי אויר	מנחים: אדר' סרג'ו לרמן אדר' אמנון בר אור מגישים: רועי חידו גלית פליישר		בית באר- חזנוביץ 5

תצ"א 1956 -
בניה על החלקה

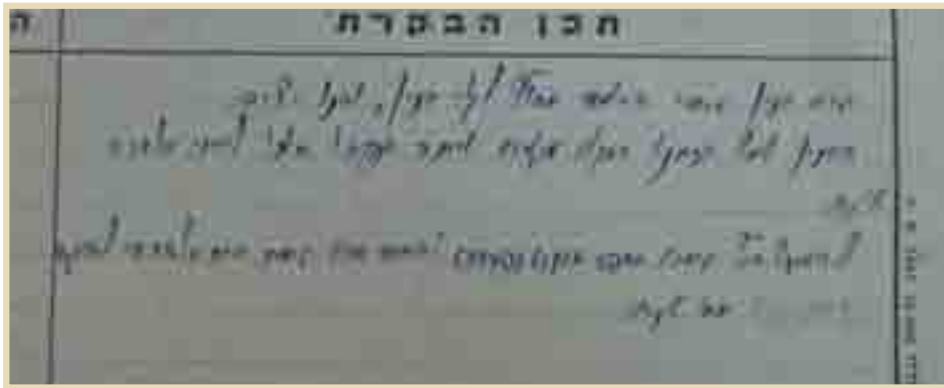
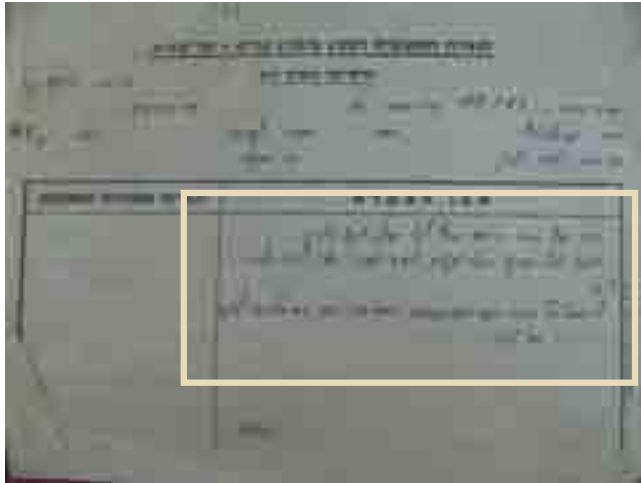
תצ"א 1966 -
בניה על כל החלקה
וסלילת שדרות הר ציון

תצ"א 1946 -
הפרדס נגדע בשנות ה-30.
הריסת הבריכה והמבנה הצפוני.

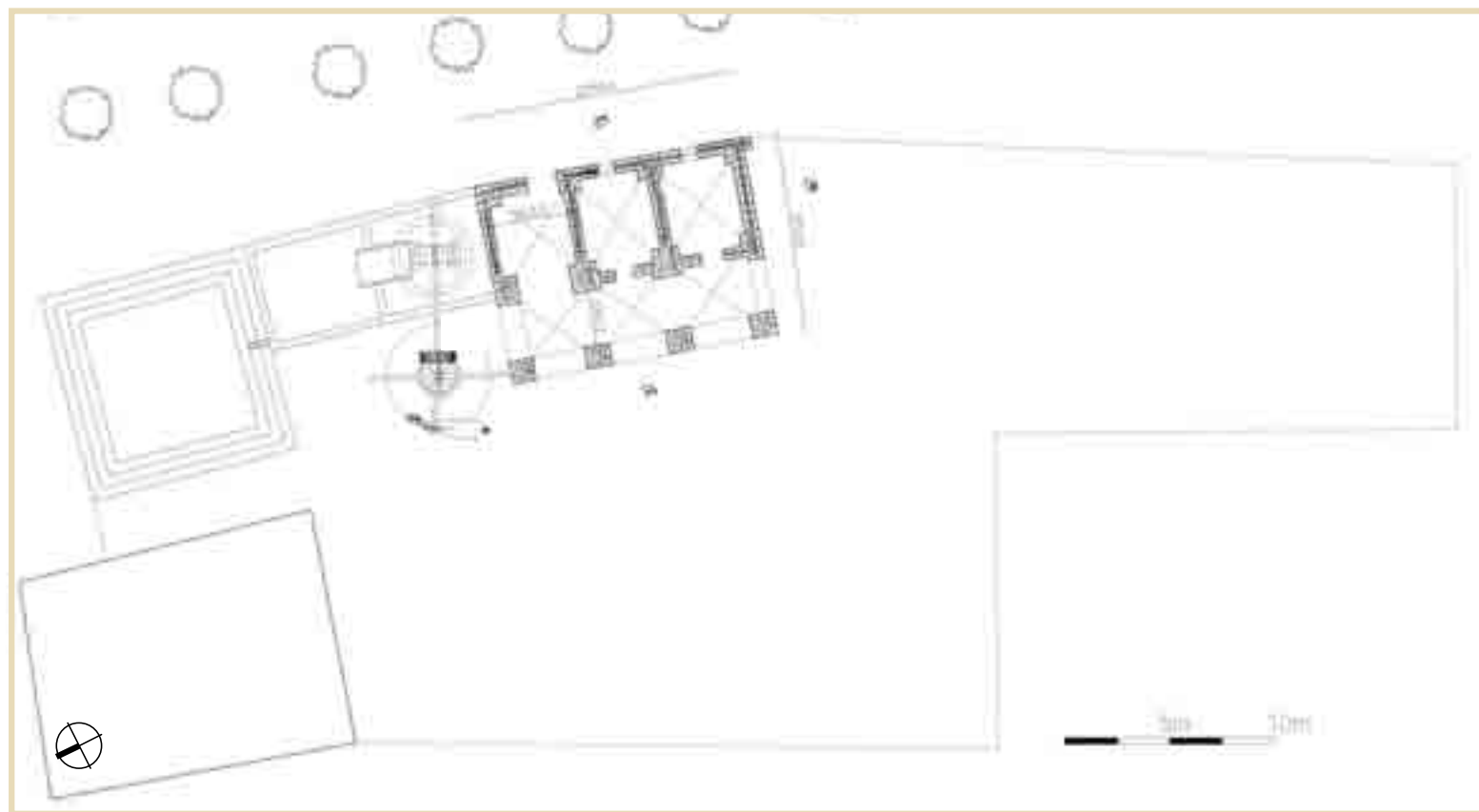
14	תצלומי אויר	מנחים: אדרי סרג'ו לרמן אדרי אמנון בר אור מגישים: רועי חידו גלית פליישר		בית באר- חזנוביץ 5

מסמכים מהתיק בניין בעיריית ת"א

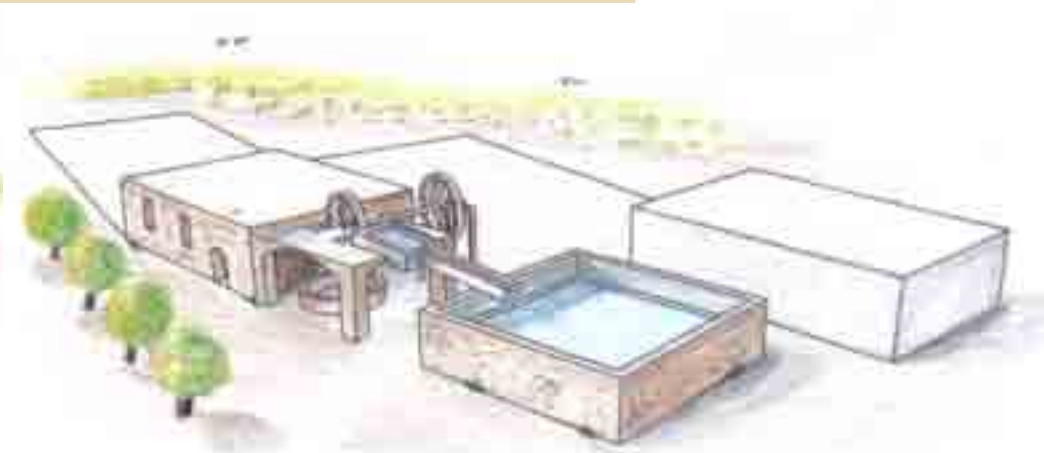

המסמך תלוי עד היום בנגריה

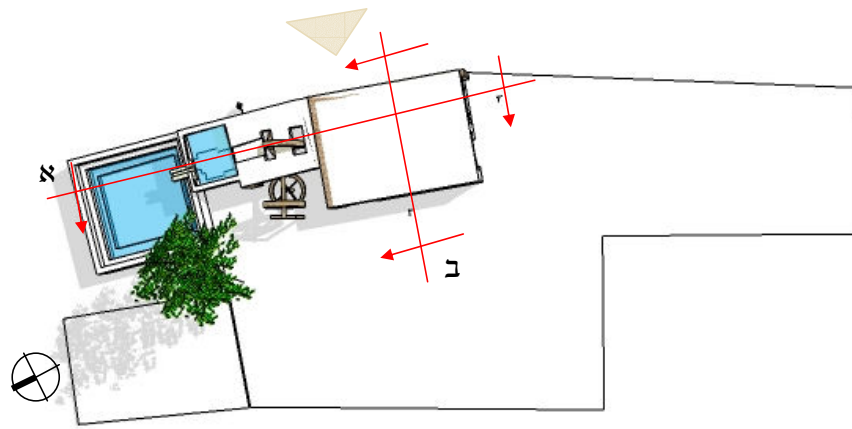
15	מסמכים היסטוריים	מנחים: אדרי סרג'ו לרמן אדרי אמנון בר אור	מגישים: רועי חידו גלית פליישר	בית באר- חזנוביץ 5

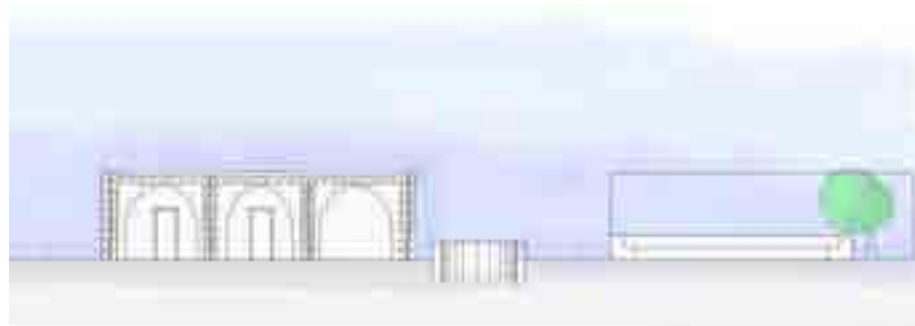
בשלב זה נבנה מבנה
משק, באר אנטייליה
וברכת אגירה

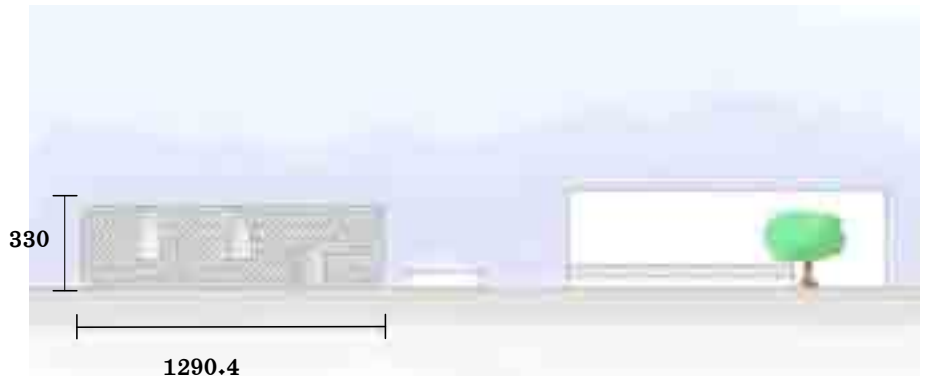

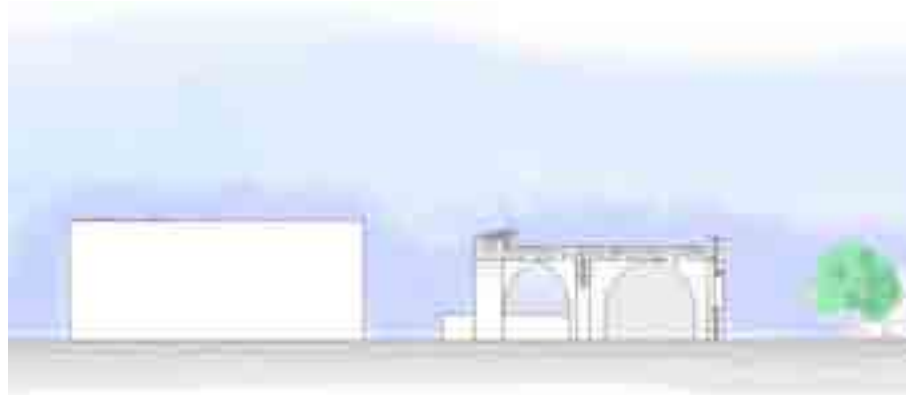
חזית מערבית

חתך א-א

חזית מזרחית

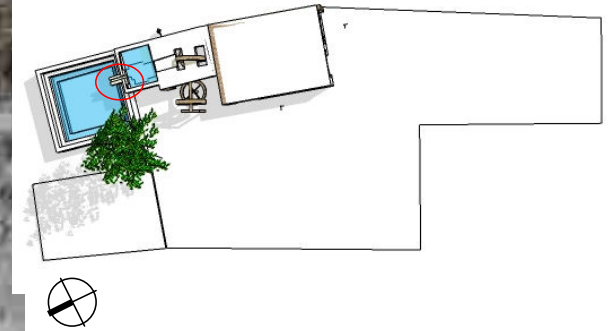
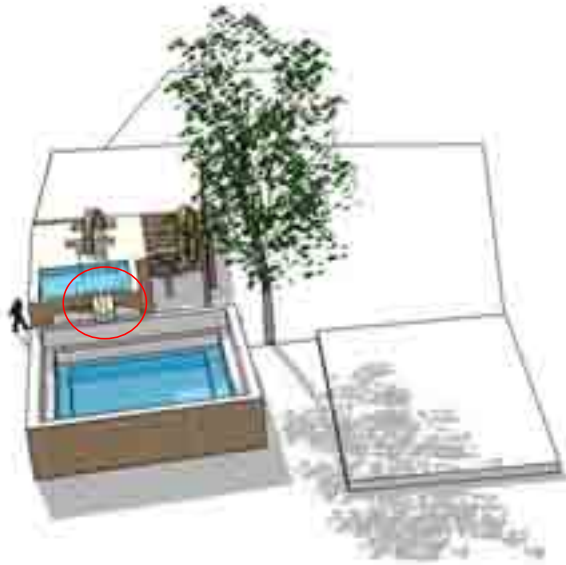

חתך ב-ב

17	שלב א'- חזיתות וחתכים	מנחים: אדרי' סרג'ו לרמן אדרי' אמנון בר אור	מגישים: רועי חידו גלית פליישר		בית באר- חזנוביץ 5

קצה התעלה שהובילה את המים מהבאר לבריכה

קמרונות צולבים בקומת הקרקע נושאים את תקרת המבנה.

עמודים מאסיביים (120 ס"מ) נושאים את הקמרונות

בניה באבן כורכר מהוקצעת חלקית. הדופן שמהווה חומה לכיוון הפרדס לא טויחה, אין "שכבת הקרבה". הטיט נשטף מבין האבנים .

חורים בקירות ששימשו לתמיכת עצים בזמן בניית הקמרון

קירות אבן כפולים אשר ביניהם "דבש" עם חול וסיד.

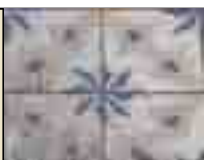

שימוש בקמרון ליצירת פתחים.
אין סימנים לזיגוג או הצללה.

שער- מעבר
ממבנה המשק
לכיוון הפרדס.

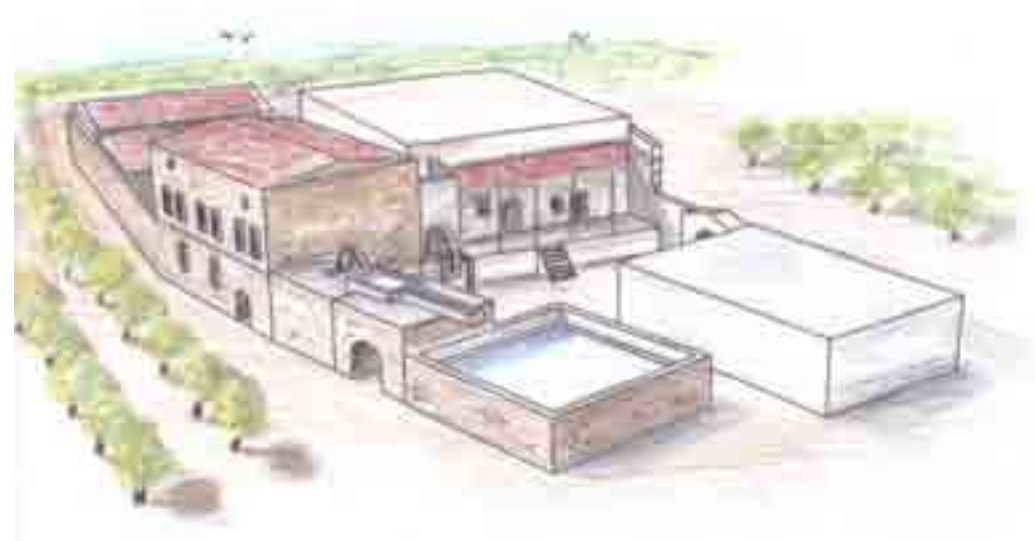
20	שלב א' - פרטים	מנחים: אדרי סרג'ו לרמן אדרי אמנון בר אור	מגישים: רועי חידו גלית פליישר	בית באר- חזנוביץ 5

שלב זה הוא המסיבי מבין שלבי הבניה המתחם. וילת האדון, קומה נוספת למבנה המשק (שימש כבית משרתים), אורות וחומה.

להבדיל מהטיפולוגיה הטיפוסית הווילה במתחם זה נבנתה בסמוך למבנה המשק ולא עליו. הווילה נבנתה ע"פ דגם הליוואן העירוני.

המבנים מוקדמים בכיוון הפרדס, בעוד שמבנים מאוחרים יותר נבנו בכיוון הדרך.

21	שלב ב'	מנחים: אדרי' סרג'ו לרמן אדרי' אמנון בר אור	מגישים: רועי חידו גלית פליישר	בית באר- חזנוביץ 5

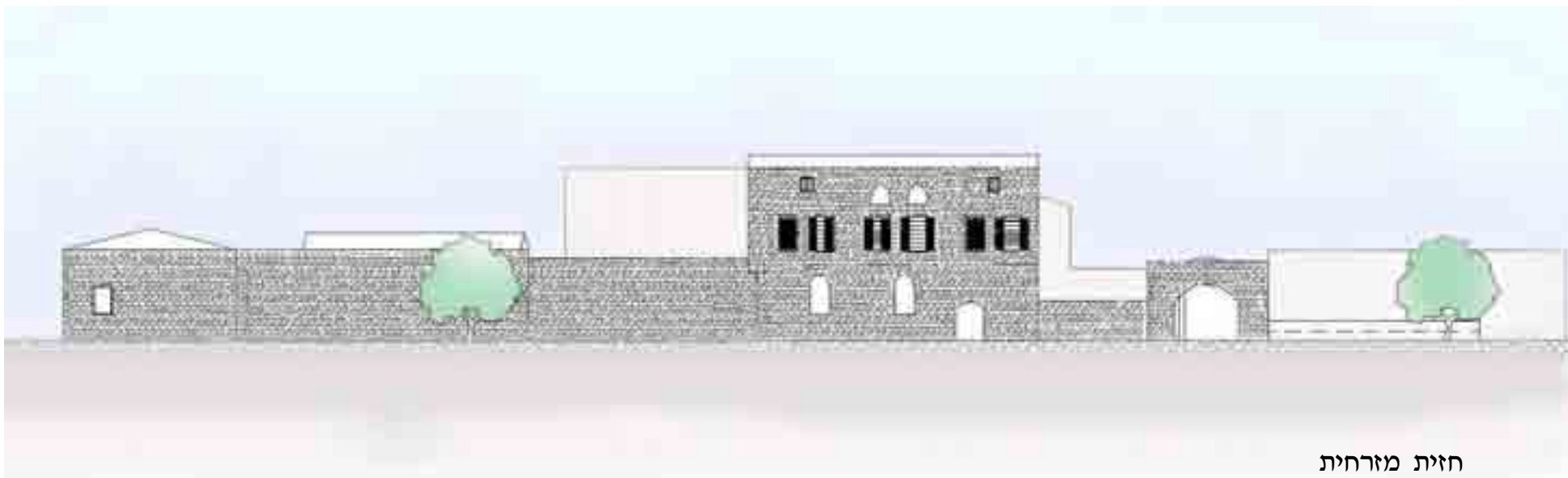

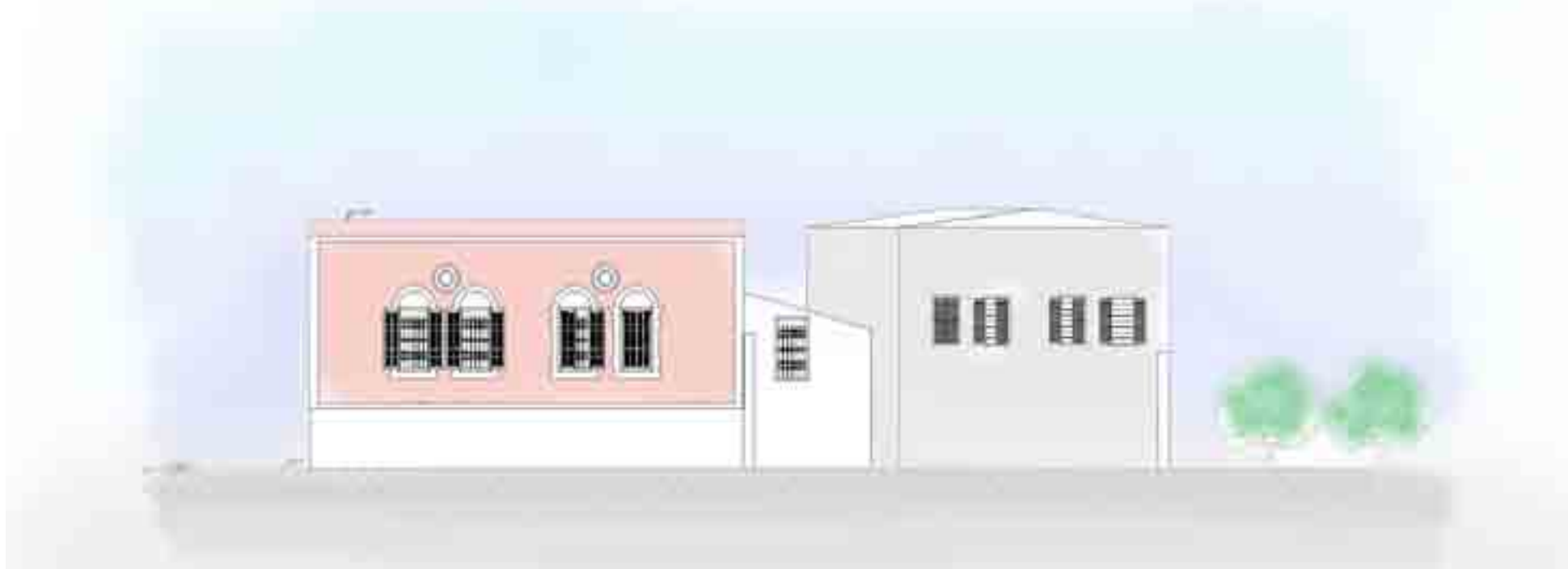
חזית מערבית

חזית מזרחית

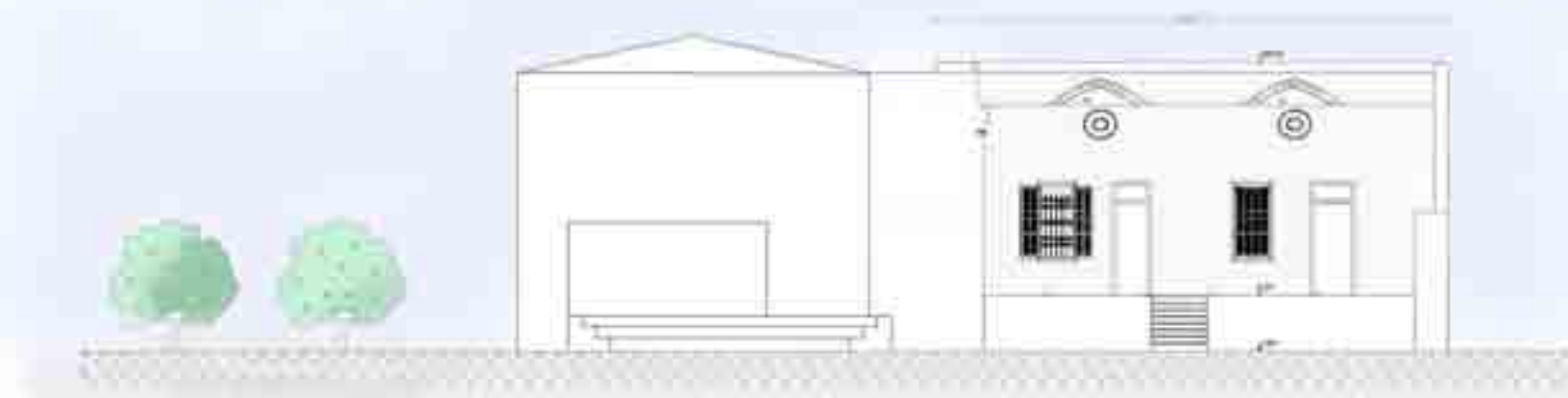

חזית מדרומית

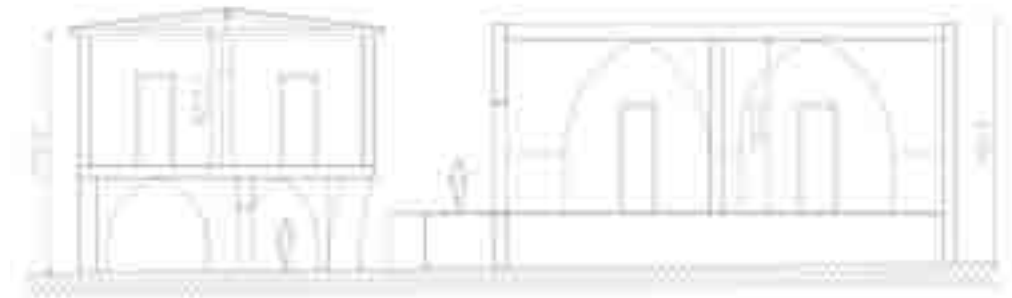
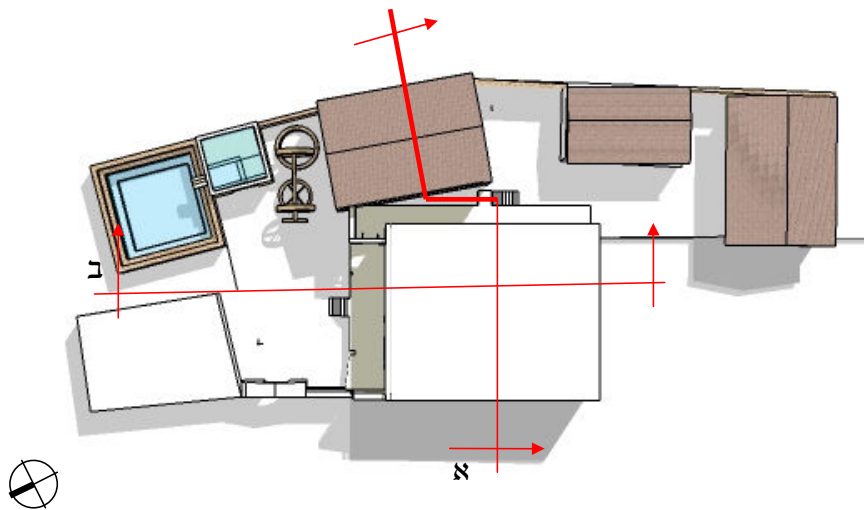
25	שלב ב' - חזיתות	מנחים: אדרי סרג'ו לרמן אדרי אמנון בר אור	מגישים: רועי חידו גלית פליישר	בית באר- חזנוביץ 5

חזית צפונית

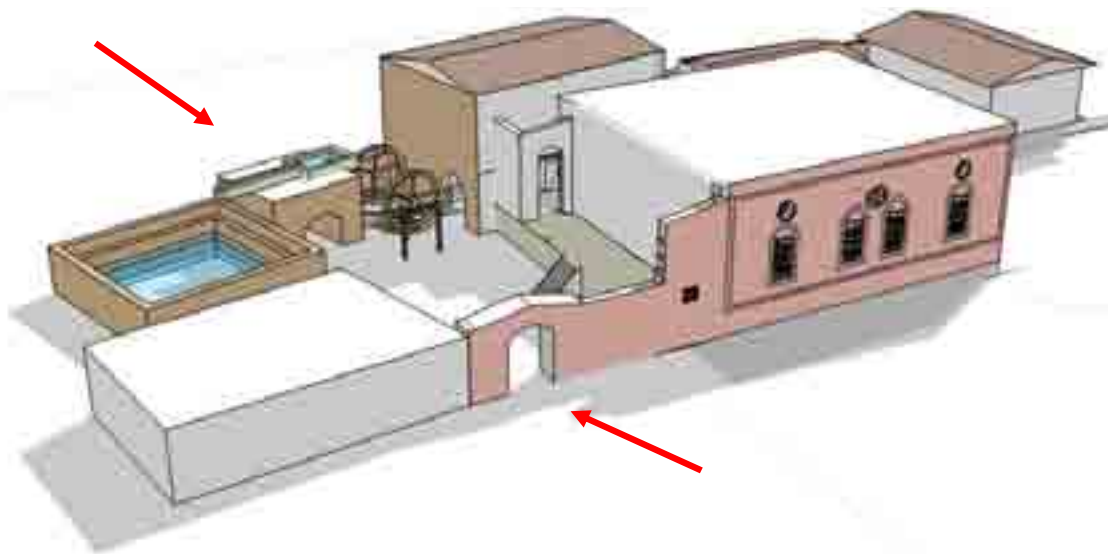
חתך א-א

רצפת הוילה, הבניין החדש מוגבה ב-1.60 מ'
מהדרך וממבנה המשק

חתך ב-ב

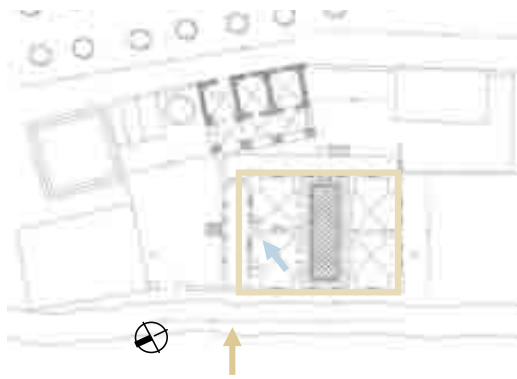

עם תוספת הפונקציות למתחם הביארה, נבנתה פעמים רבות חומה היקפית מטעמי ביטחון וצניעות.

במתחם זה ישנם שני שערים, האחד מהדרך והשני לעבר חלקת הפרדס.

קירות בנויים מאבן הכורכר, רווחים של עד 3 ס"מ מלאים טיט על בסיס סיד. כל הקירות מטויחים בתערובת על בסיס סיד, חלקם (אלו הפונים לרחוב) עם תוספת חרסים טחונים (הגוון האדום).

חלקו של המסד הפונה לרחוב חופה בתקופה מאוחרת יותר בתערובת צמנט עם שברי צדפים ע"מ להגן על הקיר מפגיעת העוברים בדרך.

קירות אבן כפולים עם תערובת סיד וחול ביניהן. טיח פנים בעובי 1-2 ס"מ.

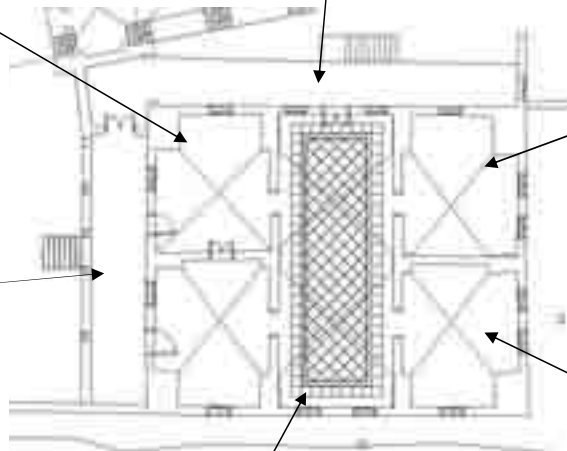
6 קמרונות צולבים נושאים גג שטוח. שיפועים בגג לצפון ולדרום וניקוז ע"י 6 מרזבים.

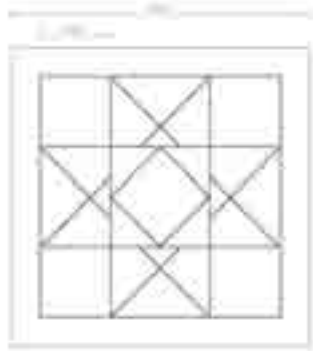
בכל חדר או מרפסת בוילה ישנו ריצוף שונה

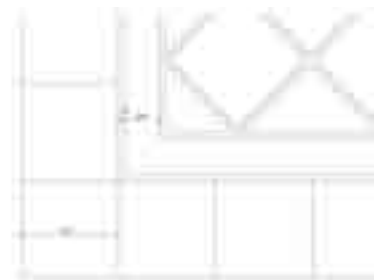
בלטות בטון
צבעונית

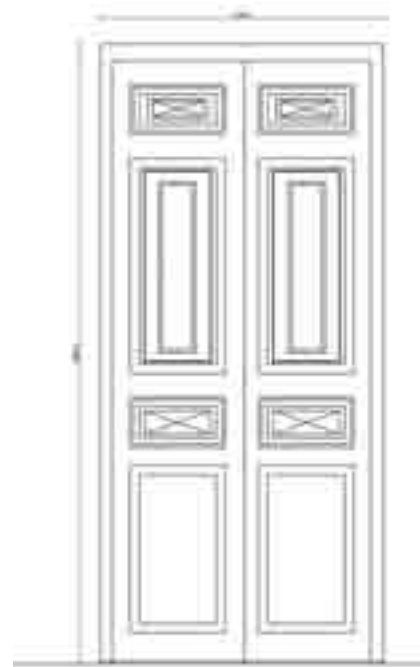
גם המרפסות זוכות לעיטור

ריצוף שיש בחלל המרכזי
שיועד לאירוח

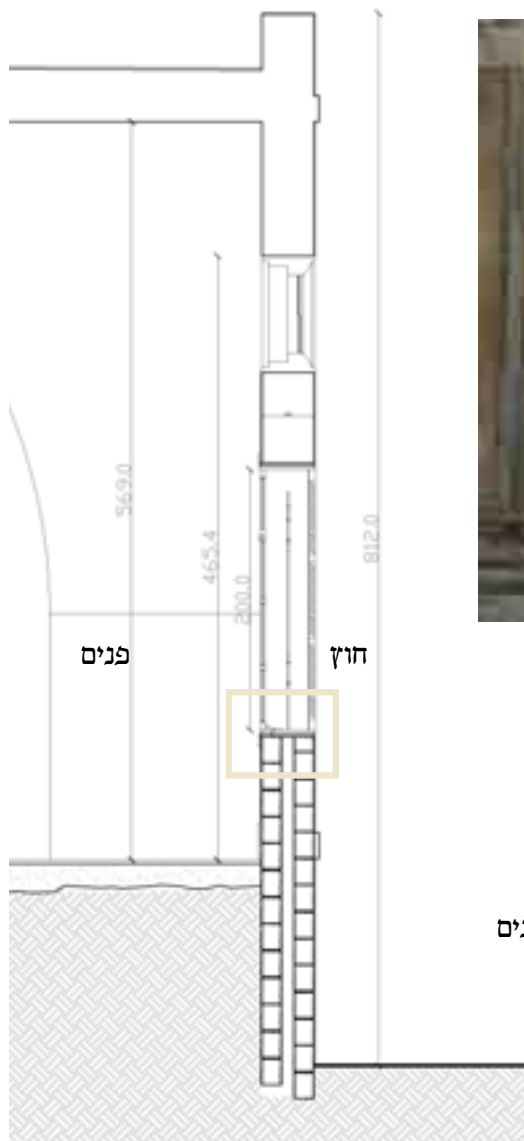
דלתות עץ מעוטרת ביציאה מהווילה לחצר האחורית ובמעבר בין המרפסות

תריסים מקוריים נשענים על המרפסת מחכים לחזור למקומם

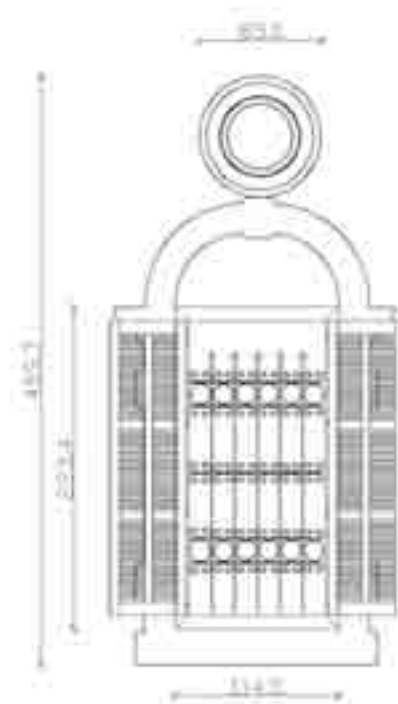
מדרגות מאבן גיר צהובה בעליה למרפסת הצפונית

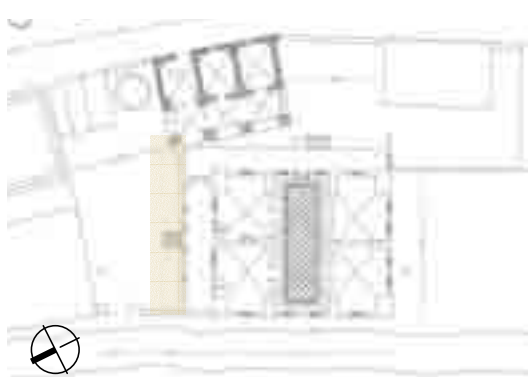

פרט חלון טיפוסי בוילה- תריסי עץ נפתחים על צירים כלפי חוץ, סורג ברזל מפורזל ללא ריתוכים, חלון בעל שתי כנפיים הנפתח פנימה, הרבע העליון של החלון קבוע ויש בו קטע עם זכוכית כחולה. הפרופילים והמשקופים עשויים עץ.

מעל החלון ובראש כל חלל בוילה ישנה "טאקה" (פתח איוורור עליון).

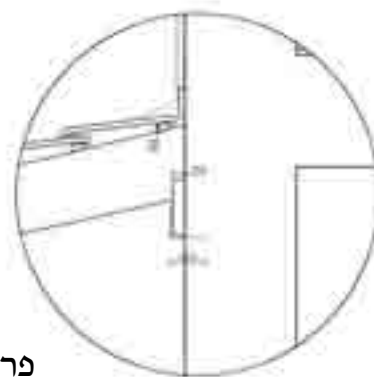
אנו משערים כי המרפסת הצפונית הייתה מקורה בגג רעפים.

השיפועים על הקירות משני צידי המרפסת תואמים את שיפוע הקירו

החורים בקיר המבנה שימשו ליציאת קורות ואילו הווים מהברזל הצמידו קורה לאורך הקיר בחלק העליון של הגגון

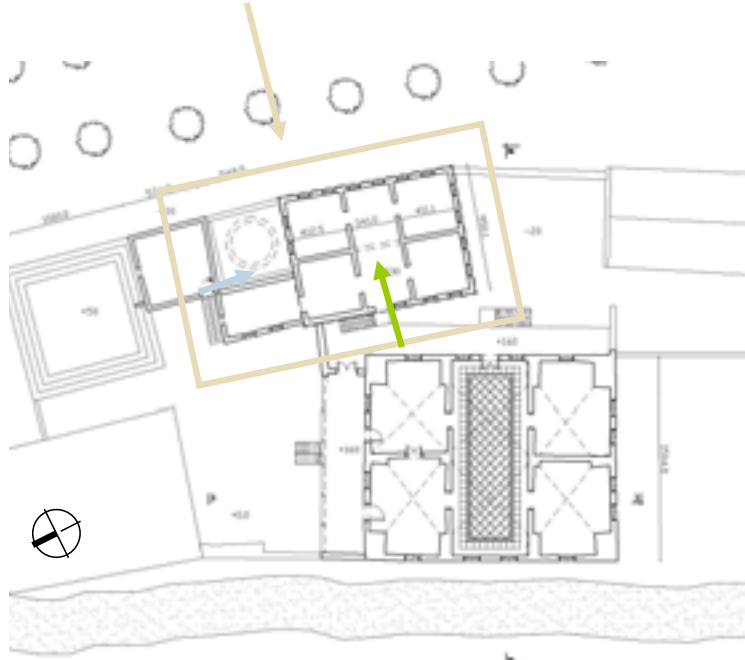
פרט חיבור לקיר

תושבת אבן בבסיס העמוד

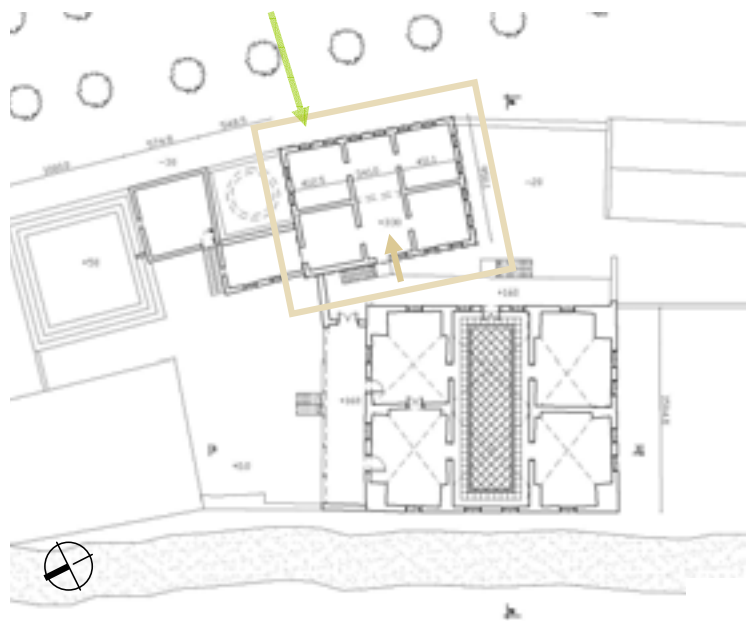
קומה שנייה נבנתה על מבנה המשק.
 בנויה קירות כורכר בעובי 30-35 ס"מ ללא
 קמרונות.

החזית המזרחית לא טויחה, ניכר ההבדל
 בין הקומות באיכות הטיט, בקומה העליונה
 יותר סיד בתערובת הטיט והוא פחות נשטף
 מבין האבנים.

הבניין נבנה עם גג רעפים הנתמך ע"י קשת במרכז החלל.

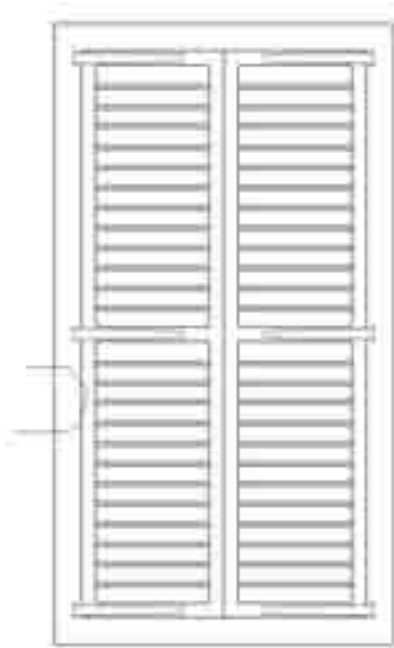

פתח אוורור עליון הקיים
בכל החדרים בבניין

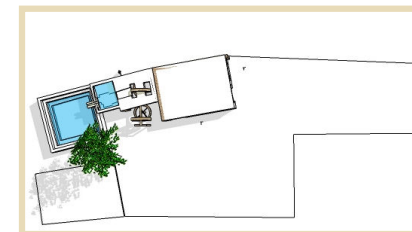
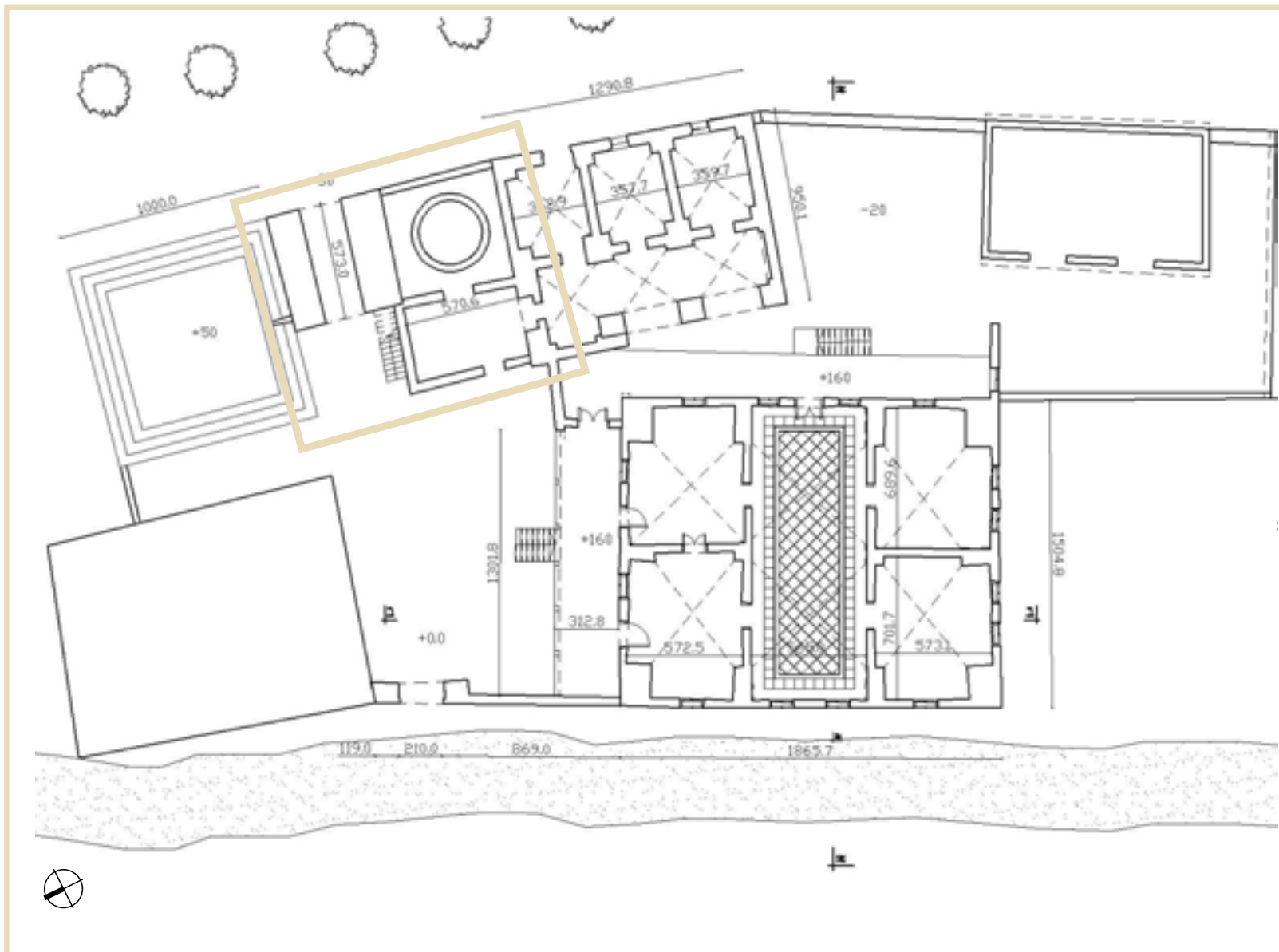

ריצוף בחלל המרכזי בקומה הראשונה.

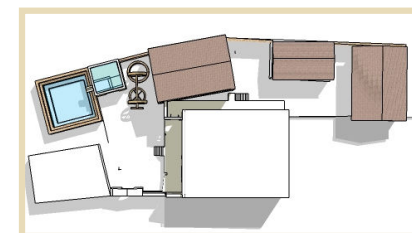

חלון טיפוסי בקומה השנייה במבנה המשק

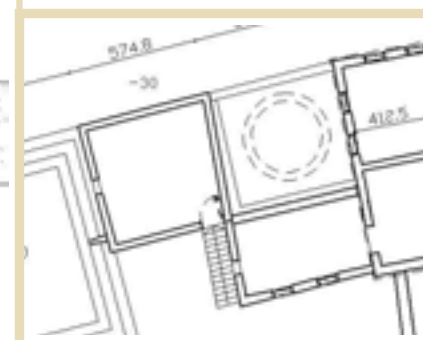

שלב א'

שלב ב'

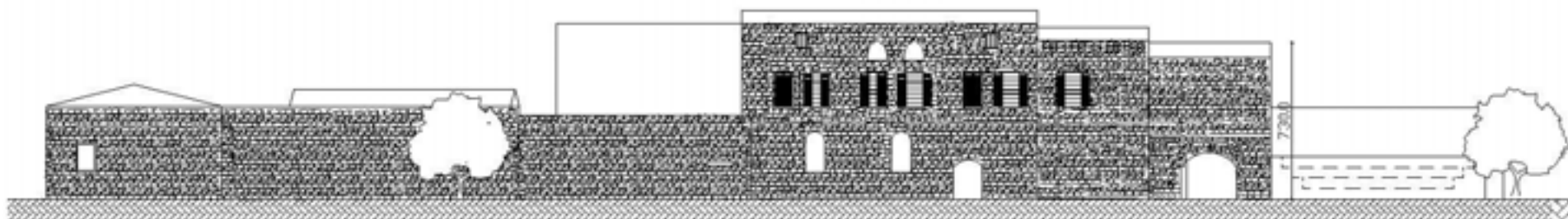
בשלב זה נבנה מבנה בן שתי קומות מעל הבאר, קומה נוספת מעל מבנה השער.

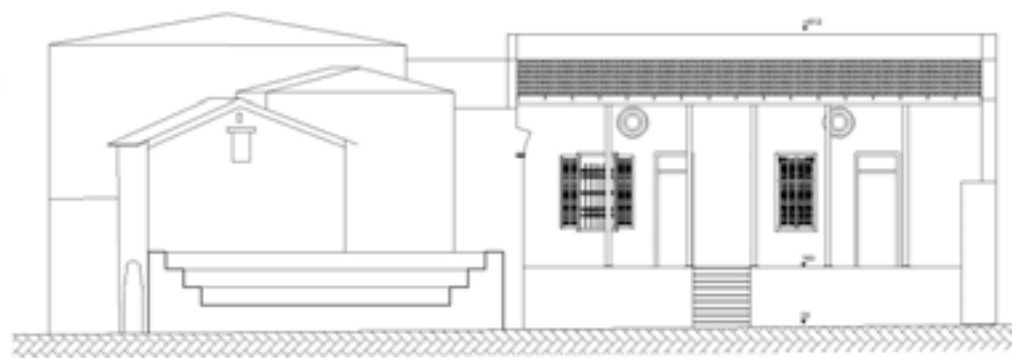
קומה א'

חזית מזרחית

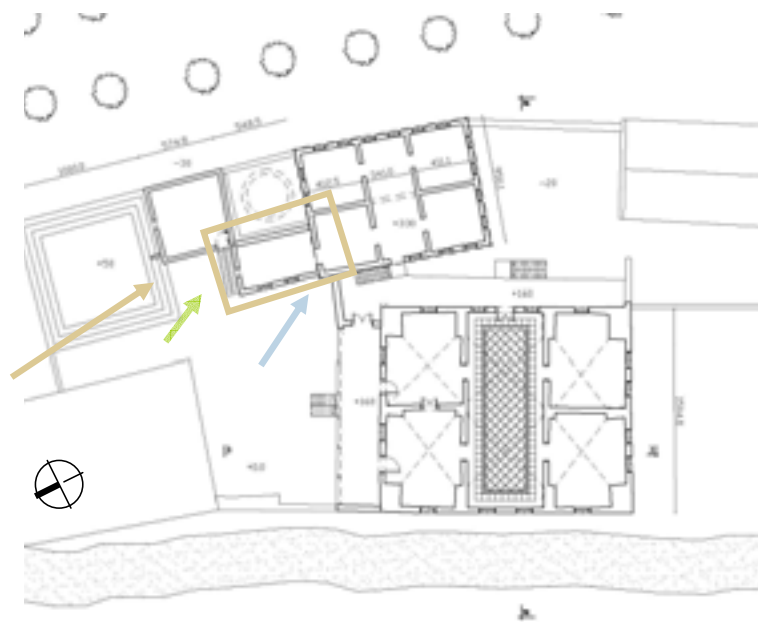

חזית צפונית

חתיך ב-ב

בניה באבן כורכר, ההבדל בטיב בטיב הטיט בין השלבים בא לידי ביטוי במבנה השער.

קורות עץ הנושאות את רצפת הקומה הראשונה בבנין ליד הבאר.

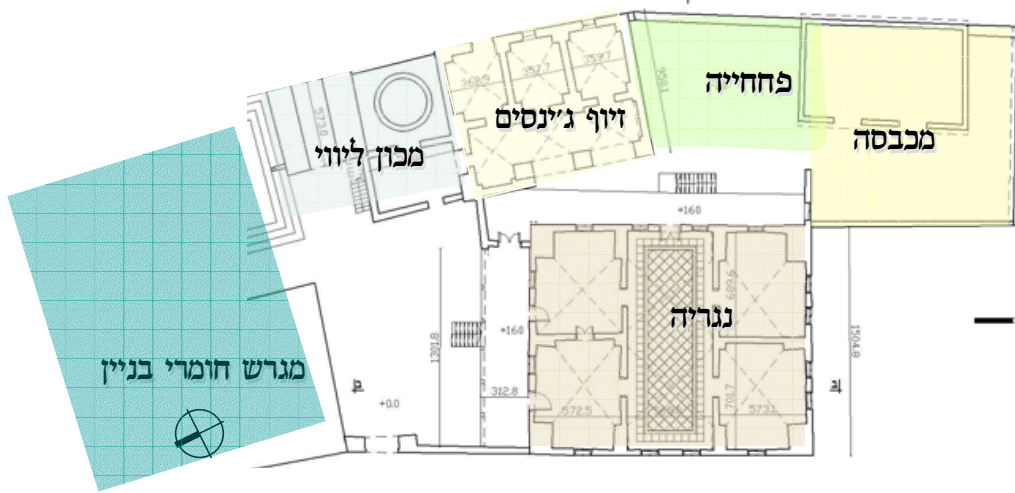
הקורה הראשית בולטת בחלקו החיצוני של הקיר

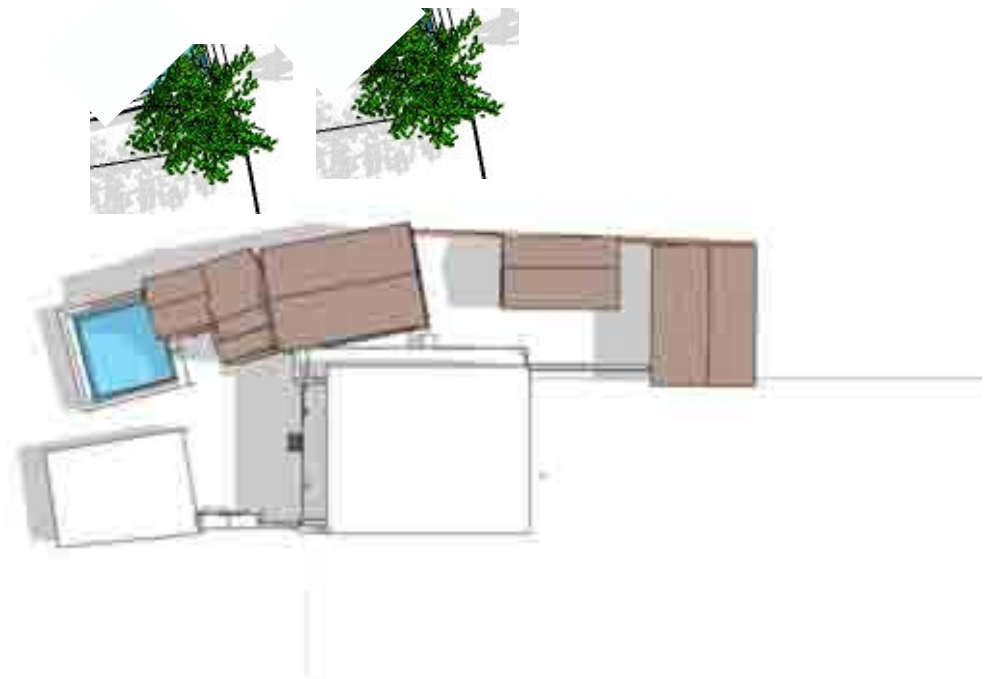
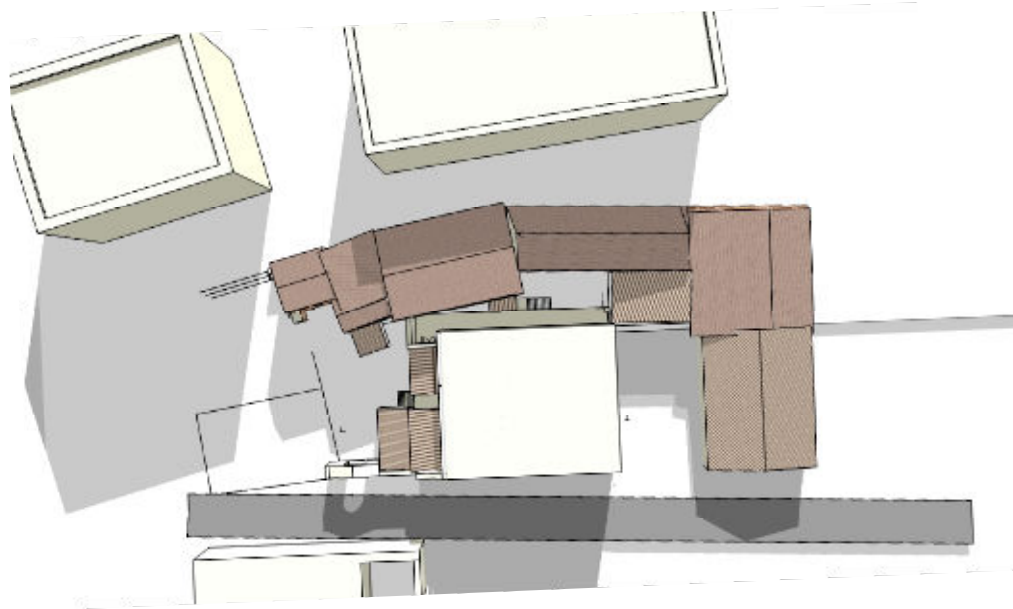
הצמדות הבניין החדש לחלק הישן

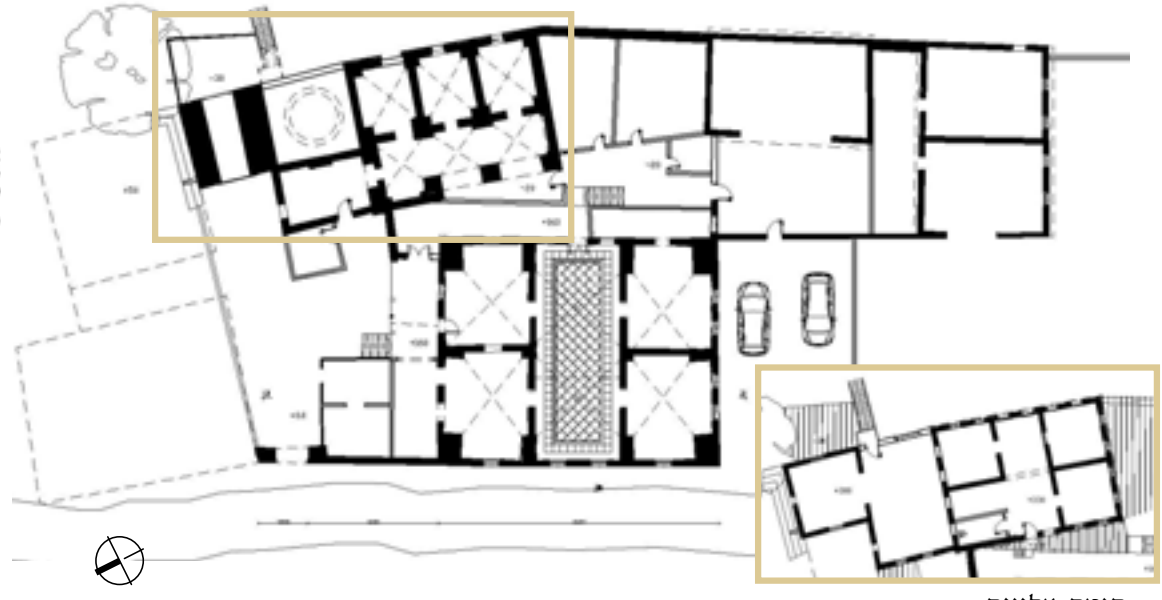
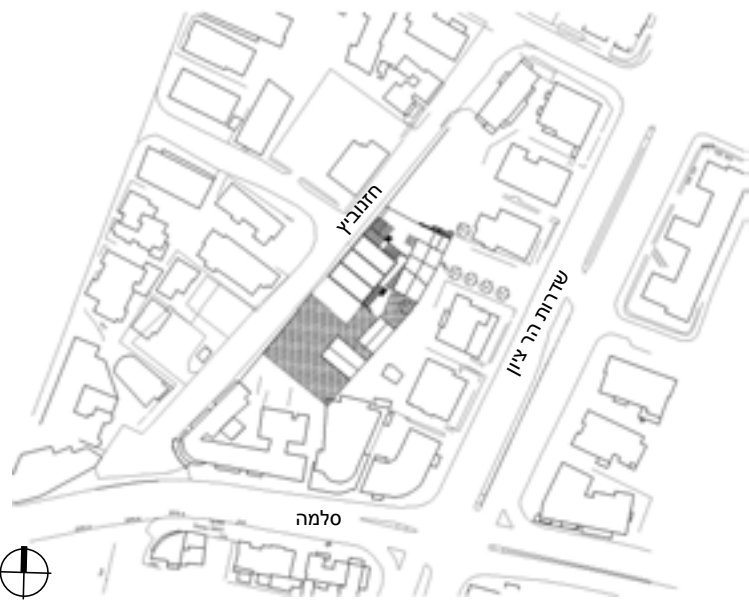
והיום

אז ...

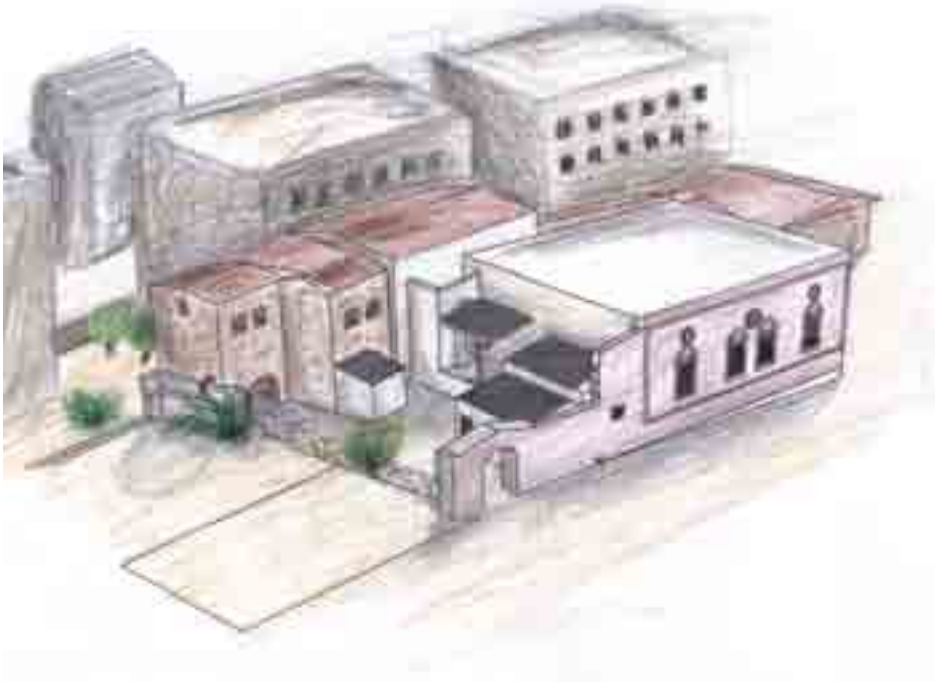

קומה עליונה

פרט למבנה הצפוני ולבריכה שנהרסו בשנות השלושים נשמר המבנה ברובו ונותר כמעט כפי שנבנה בשלב ב'.

41	מצב קיים	מנחים: אדרי' סרג'ו לרמן אדרי' אמנון בר אור מגישים: רועי חידו גלית פליישר		בית באר- חזנוביץ 5

קילופי טיח שחושפים את אבני הכורכר בעיקר משני צידי השער, ובחלקו התחתון של הקיר, כנראה חרף עליית רטיבות מהקרע.

חלון שנפתח בשלב מאוחר ושלט הכתובת

קילופי טיח סביב המשקופים, תריסים חסרים

זכוכיות שבורות או חסרות במרבית החלונות, כבלי חשמל מחוברים לחזית

סדקים על בסיס הקמרונות, כתמי רטיבות בחלק העליון

קופסא של בזק וחוט טלפון פרוסים

1338

קריסת אבנים מהקיר, העדר טיח שיגן על הקיר גורם לטיט להישטף והינתקות האבנים

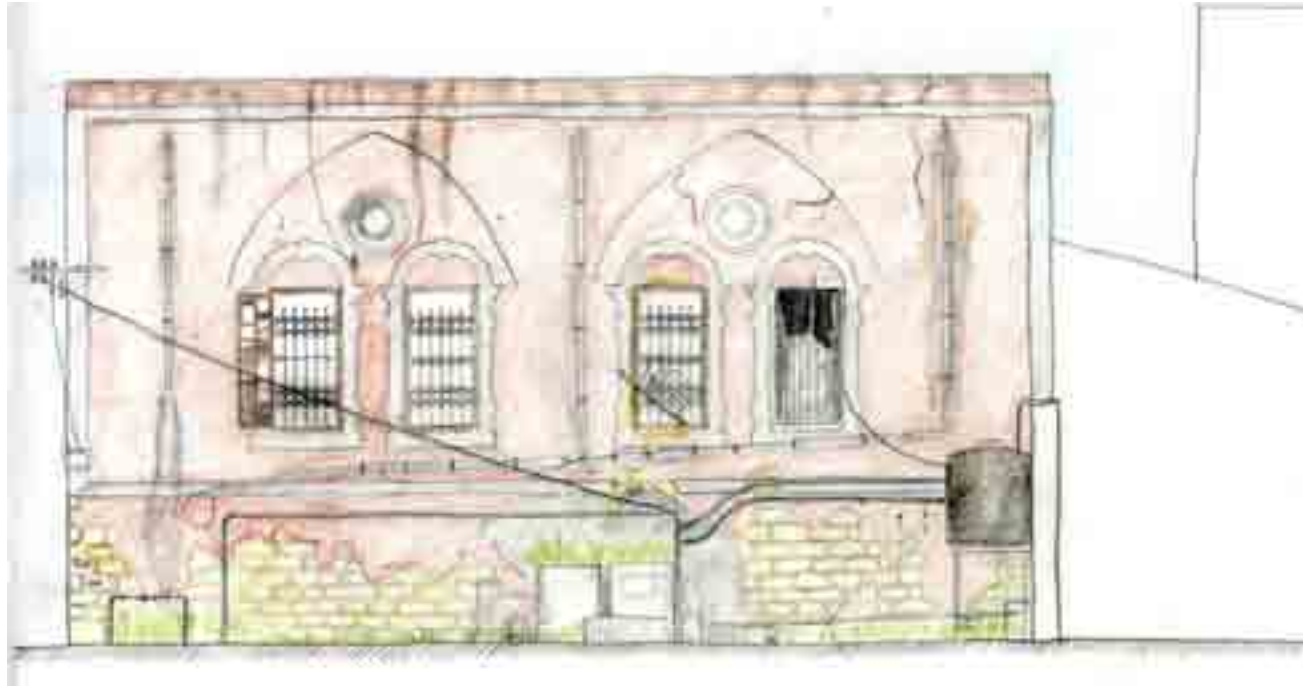
פתחים בקומת הקרקע חסומים

גג רעפים הרוס בחלקו אנטנות וכבלים על הגג

קיר בלוקים חוסם את הבאר. הקיר וכל אשר עליו מהווה מפגע.

תוספת מדרגות וכניסה מחוץ למתחם, פחים וקרשים חוסמים את המעבר מהר ציון

כתמי רטיבות בנק' שפיכת המרזבים ובחלק העליון של החזית

מיכלי גז מכוסים בחול צינורות מרזבים וכבלים לאורכה של החזית

קילופי טיח הנובעים מעליה מים מהקרקע

מיכל מים בפינת בחומה והבניין

45	מצב קיים- חזית דרומית	מנחים: אדרי' סרג'ו לרמן אדרי' אמנון בר אור	מגישים: רועי חידו גלית פליישר	בית באר- חזנוביץ 5

דלת הכניסה הראשית לנגריה

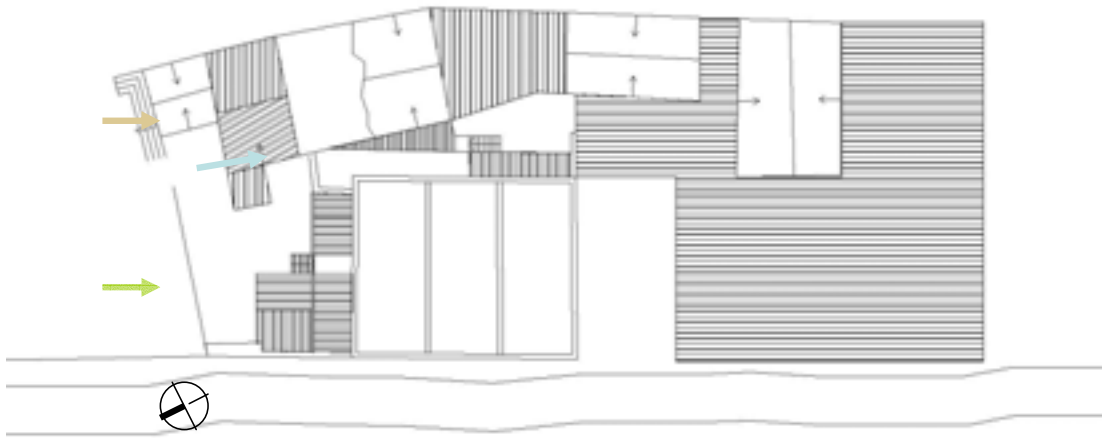
מרזבים ארעיים
חורים וברזלים- שרידים לגגון
המקורי

סככות ותוספות על המרפסת הצפונית

46	מצב קיים- חזית צפונית	מנחים: אדרי סרג'ו לרמן אדרי אמנון בר אור מגישים: רועי חידו גלית פליישר		בית באר- חזנוביץ 5

גג רעפים פגוע

סככות וגגות מפחים ואסבסט צמודים למבנה בריכה ומבנה נוסף הרוסים לחלוטין

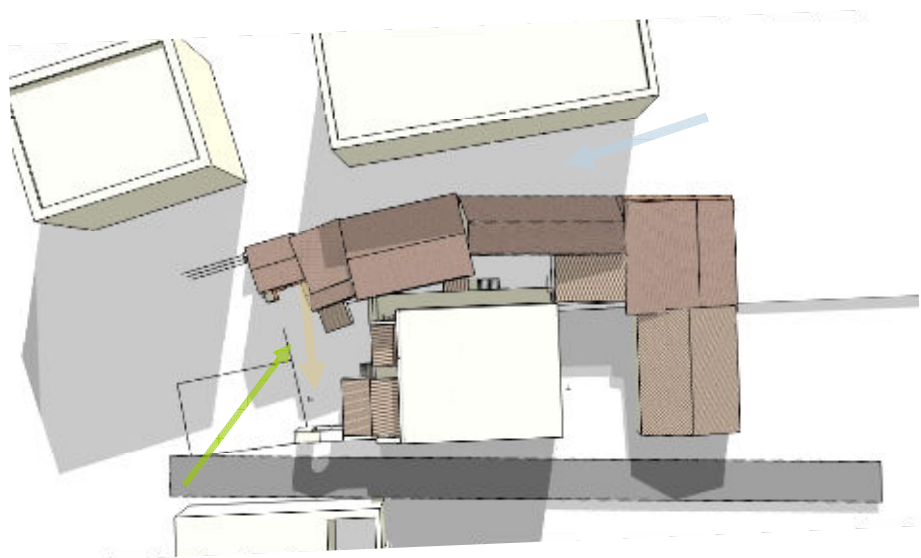
סככות ותוספות בניה מכסות את כל החלק הדרומי של המתחם, ניתן לראות את הגגות המקוריים של האורות מבצבצים.

47	מצב קיים- גגות	מגישים: רועי חידו גלית פליישר מנחים: אדרי' סרג'ו לרמן אדרי' אמנון בר אוד		בית באר- חזנוביץ 5

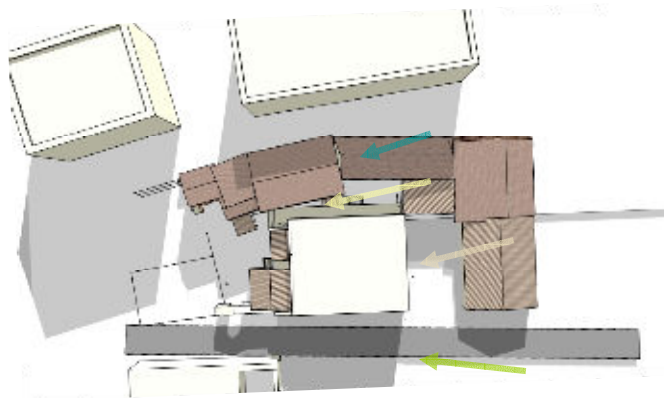

חלונות "סתומים" בווילה

רשימת מקורות

קרק, רות. "צמיחתה של עיר, 1799–1917". יד בן צבי, ירושלים, 1984.
"מבט ועוד מבט על ארץ ישראל". יד יצחק בן צבי ומשרד הביטחון. תשנ"ב 1991.
ששון, אבי. "טיפולוגיה של בתי באר בשרון"
מפות ותצא"ות מספרית גיאוגרפיה אוניברסיטת תל אביב.
מסמכים היסטוריים מארכיון מנהל הנדסה של עיריית תל אביב
מרכז למיפוי ישראל

<http://www.mof.gov.il/pictures>

מידע סיפורים ופרטים ממשה הנגר שעובד במקום כבר 40 שנה

משה

51	רשימת מקורות	מנחים: אדרי סדג'ו לדמן אדרי אמנון בר אור	מגישים: רועי חידו גלית פליישר	בית באר- חזנוביץ 5